

عمومي اسامبله
امنيت شورا

وېش: عمومي
۲۰۱۸ کال، د سپټمبر ۱۰
اصلي: انګليسي

عمومي اسامبله

امنيت شورا

دري اويایمه ناسته دري اويایم کال

د اجندا توکي ۴۰
د افغانستان وضعیت

د افغانستان وضعیت او د نړیوالي سولې او امنیت لپاره یې اغیزې د عمومي منشي راپور

لومړۍ سريزه

۱. دا موجوده راپور د عمومي اسامبلې د ۱۱/۶۸ پریکړه لیک او د امنیت شورا د ۲۴۰۵ (۲۰۱۸) پریکړه لیک په تعقیب سپارل شوی په کوم کې چې د عمومي منشي څخه غوښتل شوي چې په افغانستان کې د پرمختیاوو په اړه هرې درې میاشتې راپور ورکړي. ۲. دا راپور په افغانستان کې د ۲۰۱۸ کال د جون په ۶ (A/72/888-S/2018/539) د مخکني راپور له صادیریدو راهیسې، د سیاسي، بشر دوستانه، پرمختیایي او بشري حقونو د هڅو په شمول د ملګرو ملتونو د فعالیتونو په اړه تازه معلومات برابروي.

دوهم. اړوند پرمختګونه

۳. د پارلماني ټاکنو څخه وړاندې چې تمه کېږي د اکتوبر په ۲۰ به ترسره شي، د مخالفو ډلو له خوا د آنتلافونو په جوړیدلو سره سیاسي خوځښتونه زیات شوي. د سیاسي ګوندونو یوې متنوع ډلې د ټاکنیزو اصلاحاتو د دوام غوښتنه کړې، او ځینو بیا د هغوي د غوښتونو د نه منلو په صورت کې د ټاکنیز پریکون ګواښ وکړ. د دولت سره د اوردو خبرو اترو وروسته، د ولسمشر لومړی مرستیال عبدالرشید دوستم په ترکیه کې د څه باندې یو کال اوسیدو وروسته هیواد ته راستون شو. که څه هم چې وړاندیز شوی و چې د ولسوالیو د شوراګانو ټاکنې چې په لومړي سر کې د ورته نیتې لپاره پلان شوي وې، د نوماندانو د کم شمیر د نومونې له امله وځنډول شي، د ټاکنیز مدیریت ادارو د پارلماني ټاکنو چمتووالي ته دوام ورکړ. دولت او طالبانو د کوچني اختر په ورځو کې اوربند وکړ چې په نتیجه کې یې د دولت او طالبانو د خواخوږو تر منځ د دريو ورځو لپاره تاوتریخوالی او ناستې و نه شوي. د دې سره، طالبانو د اوربند د غځولو سره مخالفت وښود او دواړو خواوو یرغلیز عملیات له سره پیل کړل. دولت د لوی اختر لپاره په دې شرط چې طالبان یې هم ومني، دوهم اوربند اعلان کړ، خو د طالبانو له خوا و نه منل شو. په غزني ولایت او شمالي سیمو کې د بریدونو

سربيره او همداراز په لوړه کچه د ملګري تلافاتو په درلودلو سره، په هيواد کې امنيت لاهم ماتيدونکي پاته شوی. دولت د افغانستان په اړه د وزيرانو د کچې د کنفرانس د چمتووالي لپاره چې د نومبر په ۲۸ به په ژينيو کې ترسره شي خپلو اصلاحي هڅو ته دوام ورکړی، د حکومتولي خپله سيمه ييزه پالیسي يې نهايي کړي او د ملګري خدمت لپاره يې د وړتيا پر بنسټ د استخدام يو ملي عمل بشپړ کړی. وچکالي لاهم معيشت گواښي او د هيواد په غرب کې د اضافي وګړو د بې ځايه کيدنې لامل کېږي. پداسې حال کې چې له پاکستان څخه د راستنيدونکو د راستنيدنې لړۍ نسبتاً سوکه و، په ۲۰۱۸ کال کې د ايران له اسلامي جمهوريت څخه يو شمير زيات راستنيدونکي کسان ثبت شوي.

الف. سياسي پرمختياووې

۴. لکه څنګه چې زما په پخواني راپور کې يادونه شوې، د پارلماني ټاکنو په رانږدې کيدو او په پروسه کې د ستونزو په رابرسيره کيدو، د سياسي مخالفتونو خوځښت په زياتيدو شوی. پخوا داسې ښکارېده چې ياد تحرک په ټولټاکنو کې د ګډون په هدف و، مخالفو ډلو په زياتيدونکي توګه په خپله په پروسه نيوکې کولي. سياسي ډلو د ټاکنو د خپلواک کميسيون له خوا د هغه اعلان پر سر چې د نهو ميليون وګړو څخه زياتو هغو ځانونه راجستر کړي، شک درلود. د سياسي جرياناتو په دننه کې د يوې موقتي ادارې لپاره غوښتنې په ډيريډو شوې څو د ملي يووالي حکومت، چې يو وخت د يوه ښه موقف څخه برخورداره و، په موقته اداره واړوي.

۵. د ټاکنيز چمتووالي پر سر نارضايتي تر ډيره د هيواد په شمال کې وه، چېرې چې امنيتي وضعيت په دوامداره توګه مخ پر خرابيدو و او ځينو مخالف کسانو پر دولت تور پورې کړ چې په عمدي توګه غواړي د شمال ټولني له منځه يوسي. د دولتي ځواکونو له خوا د جولای په دوهمه په فارياب ولايت کې د ښاغلي دوستم د نږدې کس او د ولسوالۍ د پوليسو د مشر نظام الدين قيصاري له نيول کيدو وروسته دا درک لاريات شو. يادې نيونې د ازبکانو په اکثريت فارياب ولايت کې لاريونونو ته لار هواره کړه او د لاريونونو لړۍ په چټکي سره د هيواد نورو شمالي ولايتونو بلخ، جوزجان، کندز، سمنګان، سر پل او تخار ته وغځيده. لاريون کوونکو د ښاغلي قيصاري د را خوشي کيدو او د ښاغلي دوستم د راستنيدو څوک چې د ۲۰۱۷ کال د مي د مياشتې را هيسې په ترکيه کې اوسيده، غوښتنه کوله، ځينو لاريون کوونکو د ټاکنو سره د پريکون او همداراز د هغوي د غوښتنو د نه منلو په صورت کې د يوه خپلواکه حکومت د جوړيدو گواښ وکړ. کله چې دولت د دوي غوښتنو ته غاړه نه کښوده، لاريون کوونکو د سمنګان په ولايت کې د کابل - مزارشريف د لارې په تړلو پيل وکړ او په شپږو ولايتونو کې يې په زور سره د ټاکنو د خپلواک کميسيون ولايتي دفترونه وتړل او هغه سړک يې هم وتاړه چې په ميمنه کې مهم بندر ته غځيږي. له دوو اونيو مخ پر زياتيدونکې بې ثباتي وروسته، دولت د ولسمشر د لومړۍ مرستيال د راستنيدو په اړه د ملي جنبش د سياسي گوند سره په خبرو پيل وکړ. د خبرو اترو د يوې برخې په حيث، ښاغلی قيصاري د جولای په ۲۱ له زندان څخه خوشی شو او يوه داسې ځای ته د کوم پر سر چې دواړو خواوو موافقه کړې وه، ستون شو چې ملتيا يې د ملي امنيت او د ملي جنبش د ساتونکو له خوا کيده.

۶. د ولسمشرۍ ماني د استازو سره د خبرو اترو په تعقيب، ښاغلی دوستم د جولای په ۲۲ کابل ته راستون شو. هغه ته د بلخ ولايت پخواني والي ښاغلي عطا محمد نور او د اجرائيه رياست د دوهم مرستيال محمد محقق په شمول د سياسي اشخاصو د يوې لوي غونډې له خوا هرکلی وويل شو. په غونډه کې د وينا پر مهال ښاغلي دوستم وويل چې د سولې او پخلاينې په هکله له دولت سره کار کولو ته ژمن دی. د ښاغلي دوستم د راستنيدو سره سم په شمال کې لاريونونه را کم شول او په شپږو ولايتونو کې يې

پولې، لويې لارې او دولتي دفترونه بيا پرانيستل. په ۲۰۱۶ کال کې د يوه سياسي سيال د ادعا شوې جنسي تيرې په تړاو د ښاغلي دوستم په وړاندې د حقوقي اجرائتو په برخه کې هېڅ ډول پرمختګونه شتون نه لري.

۷. د مخالفو ډلو تر منځ د مياشتو خبرو اترو وروسته، د جولای په ۲۶ په کابل کې د افغانستان ستر ملي ائتلاف را منځ ته شو. د ښاغلي دوستم، ښاغلي نور او ښاغلي محقق او همدارنګه د نورو سياسي ګوندونو د استازو او د دولت د پخوانيو بې طرفه عناصرو په ګډون، نوې ائتلاف د افغانستان د ژغورنې د پخواني ائتلاف غړي، چې د عنقرې د ائتلاف په نامه هم يادېږي، سره راغونډ کړل. په دې سره د عنقرې د ائتلاف د اصلي بنسټ پراخوالی لا روښانه شو، کوم ته چې اساساً تر ډيره د شمالي، غير پشتون او پخوانيو جهاديانو د ډلو په حيث کتل کيده. پخواني ولسمشر حامد کرزي د ائتلاف موخې تاييد کړې، خو په رسمي توګه يې په ائتلاف کې برخه وا نه خيسته.

۸. يو جلا خو د ۲۷ سياسي ګوندونو يو ائتلاف چې لومړۍ په مارچ مياشت کې را منځ ته شو، په دوامداره توګه په ټاکنيز سيستم کې د بدلونونو غوښتنه وکړه تر څو د ټاکنو د خپلواک کميسيون خپلواکي په شک کې واچوي. څرنګه چې د رای ورکونکو د ثبتولو پروسه پای ته ورسیده، يادې ډلې غوښتنه وکړه چې د رای ورکونکو نوملړ دې باطل اعلان شي او پر ځای دې د رای ورکونکو بايمپټريک ثبتول پيل شي. د دې په ځواب کې د ټاکنو خپلواک کميسيون وويل چې د اکتوبر د ټاکنو څخه وړاندې به د دغې چارې پلې کول شونې نه وي. د جولای د مياشتې په ورستيو او د اګست د مياشتې په لومړيو کې د ټاکنو د کميسيون او د يادې ډلې او د ولسمشر د دوهم مرستيال سرور دانش تر منځ د خبرو اترو په موخه يو شمير غونډې دايرې شوي چې کومې پایلې يې نه درلودې. لکه څنګه چې خبرو اترو کومې پایلې نه درلودې، ډلو د ټاکنو سره د پريکون ګواښ وکړ او که چيرې د هغوي غوښتنو ته پام و نه شي نو هغوي به د ټاکنو مخه ونيسي. ځيني غړي د يوې موقتي ادارې د را منځ ته کولو لپاره د پخواني ولسمشر کرزي د هغې غوښتنې سره يو ځای شول.

۹. د ۲۰۱۷ د ورستيو مياشتو راهيسې چې دغه مهم پست تش دی، د جولای په ۱۹ د ټاکنو د خپلواک کميسيون د مشر ټاکنيز افسر د ټاکلو چارې د پارلماني ټاکنو د تياريانو لپاره چې د اکتوبر په ۲۰ به ترسره شي مرسته وکړه. د رای ورکونکو د نوم ليکنې لړۍ چې د اپريل په ۱۴ په ولايتونو کې پيل شوې، په پای کې ولسواليو او کليوالي سيمو ته غځول شوي او د جولای په ۲۷ پای ته ورسیده. کميسيون اعلان وکړ چې نږدې ۹.۵ ميليون رای ورکونکو په دې لړۍ کې ځانونه راجسټر کړي چې د هغو له جملې څخه ۳۴ سلنه يې ښځې دي. کله چې نوم ليکنه پای ته ورسېږي، کميسيون د ريکارډونو په رقمي کولو پيل کوي څو د رای ورکونکو يو واحد لسټ جوړ کړي چې بيا وروسته د تکرار په موخه له سره کتل کيږي چې د رای ورکولو د مرکزونو په واسطه جلا شوی. مخالفو ډلو او يو شمير سياسي اشخاصو د رای ورکونکو د ثبت د شمير د اعتبار په اړه شک ښودلی چې د خراب امنيتي وضعيت او ادعا شوې درغلي حواله ورکوي.

۱۰. په داسې حال کې چې د پښتون او تاجک ټولنو استازو په دې خاطر چې ولايت په کوچنيو ټاکنيزو حوزو بدل شي لاريونونه وکړل، په غزني ولايت کې د نا امنې له امله د تير وار او احتمالي راتلونکو بې برخې کولو د لړې پر سر لاريونونو د ټاکنيز چمتووالي مخه ډب کړې. لاريون کوونکو د رای ورکونکو د ثبتولو د مودې پر مهال، د ټاکنو د ولايتي کميسيون دفتر وتاړه او د رای ورکونکو د ثبتولو او د نوماندانو د نوم ليکنې مخه يې ونیوله. د جون په ۲۵، د ټاکنو خپلواک کميسيون غزني ولايت په دريو ټاکنيزو حوزو وويشه څو د بې برخه کولو مسلې ته ممکنه حل لاره ومومي. د دې سربيره، پريکړې و نه شواي کولای لاريون کونکي قانع کړي او د هزاره ټولني له خوا يې متقابله لاريونونو ته لار هواره کړه چې په نتيجه کې يې د کميسيون د ولايتي دفتر لا تړلو ته لار هواره کړه.

۱۱. د پارلماني او ولسواليو د شوراګانو د ټاکنو لپاره د نوماندانو ثبتول د جون په ۱۲ او ۱۴ پای ته ورسیدل، او د ۳۳ ولایتونو لپاره د پارلماني نوماندانو ابتدایي نوملړ د جولای پر دوهمه خپور شو. که څه هم د ولسواليو د شوراګانو لپاره د نوماندانو شمیر کم و، د ټولټال ۳۸۷ ولسواليو له جملې څخه یواځې ۴۰ هغو یې د کاندیدانو کافي شمیر څرګند او چیرې چې د سیالی ډکې ټاکنې ترسره شي. د کاندیدانو نه شتون تر ډیره د نا امنی، د زده کړو د محدودو اړتیاوو (د عالی لیسې سند) د ولسواليو د شوراګانو د دندو په اړه د وضاحت د نشتوالی سره تړاو درلود. د جولای په ۲۹، د ټاکنو خپلواک کمیسیون په رسمي توګه وړاندیز وکړ چې د ټاکنو د قانون د ۱۰۴ مادې لاندې، د نا امنی او نورو وضعیتونو له امله چې د عادلانه ټولټاکنو ترسره کول غیر ممکنوي، د غزني ولایت لپاره پارلماني او د ولسواليو شوراګانو ټاکنې وځنډول شي. قضیه د نهایی پریکړې لپاره خاصې کمیټې ته چې، د ملي امنیت له شورا، د پارلمان د دواړو خونو د ویاندویانو، قاضی القضاة، د اساسي قانون د تطبیق د نظارت لپاره د خپلواک کمیسیون د رییس څخه جوړه شوې و، ارجاع شوه.

۱۲. د جولای په ۲۷، د قانوني وروستی نیتې درې میاشتې وروسته، ولسمشر د ټاکنیزو شکایتونو د کمیسیون د ولایتي دفترونو ۱۰۲ کمیشران وټاکل. د کمیشرانو د ټاکلو په برخه کې د ځنډ په پایله کې، د ټولټال ۶۸۰ ترلاسه شویو شکایتونو له جملې څخه، او د اګست تر ۲۰ نیتې یوازې د ۲۴۰ شکایتونو په اړه حکم شوی. په عین حال کې، د ۲۰۱۶ کال د ټاکنو د قانون د احکامو په سمون کې، د ارزونې یو کمیسیون تاسیس شوی، د ټاکنو د شکایاتو کمیسیون، چې د ټاکنیزو شکایتونو د کمیسیون د استازو، د سیمه ایزو ارګانونو د خپلواک ریاست، د کورنیو چارو د وزارت او د ملي امنیت د ریاست د استازو څخه جوړ شوی، ترڅو هغه نوماندان وپيژني او له نوملړ څخه یې لرې کړي چې د غیر قانوني وسله والو ډلو سره تړاو لري. د اګست په ۴، د ارزونې کمیټې ۲۵ نوماندان خبر کړل چې دوی د ناقانونه وسله والو ډلو سره د دوي د اړیکو له امله د ټولټاکنو د سیالی څخه بې برخې شوي دي. د ټاکنو د شکایتونو کمیسیون د اګست په ۱۰ د بیا کتنې د دورې وروسته اعلان وکړ چې ټولټال ۳۵ نوماندان یې په ټاکنو کې د سیالی څخه بې برخې کړيدي. د نوماندانو د وروستي نوملړ له اعلانولو وروسته، د بې برخې شویو نوماندانو یو شمېر ملاتړو په کابل او هیواد کې په لاریونونو پیل وکړ. دغه مظاهره په کابل کې د ټاکنو د خپلواک کمیسیون د ودانۍ او د اګست په ۲۱ نېټه د ټاکنو د خپلواک کمیسیون د نهو ولایتي دفترونو، بدخشان، گردیز، کابل، کندز، لوګر، پروان، پلخمري، سمنګان او تخار د تړلو لامل شو. د ټاکنو د خپلواک کمیسیون د مرکزي دفترونو تړلو په اغیزمنه توګه د رای ورکونکو د راجستر کولو په پانې کې د ارقامو د داخلولو پروسه، او د نور ټاکنیز چمتووالي تر څنګ، د یو شمیر ولایتونو څخه د رای ورکونکو د ثبت د کتابونو د بیا ترلاسه کولو لړۍ متوقفه کړه. د اګست په ۸، ولسمشر غني د ټاکنو په بهیر کې د حکومتي چارواکو او ادارو د بې پریتوب او د ټاکنو د پروسې د امنیت څخه د ډاډ حاصلو په خاطر یو فرمان صادر کړ.

۱۳. د ټاکنو خپلواک کمیسیون د جنرل پالیسی تایید کړه ترڅو په ټاکنو کې د ښځو د برخې اخیستنې کچه لوړه کړي او د مدني ټولني ۱۷ سازمانونو، د رسنیو ۱۵ سازمانونو او ۲۰ سیاسي ګوندونو ته باورلیکونه وسپاري څو د ټاکنو د پروسې د ټولې برخې څارنه او مشاهده وکړي. د ولسي جرګې لپاره د ټولټال ۲۵۶۴ نوماندانو له جملې څخه، د ولسي جرګې لپاره ټولټال ۳۹۱ ښځې وې.

۱۴. د ۲۰۱۸ کال د ټاکنو لپاره د چمتووالي د ملاتړ لپاره، ملګرو ملتونو او د ټاکنیز مدیریت ادارو د جولای په ۲۵ د ټاکنیز ملاتړ د پروژې یو اصلاح شوی سند لاسلیک کړ، او په دې سره تمویل کونکو د ۵۷ میلیون ډالرو اضافي مالي مرستې ژمنه وکړ.

۱۵. د طالبانو سره د سولې د پروسې د ملاتړ په برخه حرکت، چې ملاتړ يې د مدني ټولنې او مذهبي مشرانو د زياتيدونکې فعالې بنسټليټيا په واسطه شوی دوام درلود چې په حکومت او طالبانو د سولې غږ کوي. د خلکو د سولې د غورځنگ استازي چې د هيواد په جنوب کې يې يو لړ پرلتونه ووهل د هلمند ولايت له لښکرگاه څخه پلي مزل پيل کړ، د کندهار، زابل، غزني او ميدان وردگو ولايتونو څخه تير او د جون په ۱۸ کابل ته ورسيدل. مخکې له دې چې د سولې د غورځنگ استازي د بلخ په لور روان شي، يادې ډلې په کابل کې، د ايران د اسلامي جمهوريت، پاکستان، روسيې، انګلستان او متحده ايالتونو د سفارتونو او همدارنگه په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د مرستندويه پلاوي (يوناما) د دفتر په وړاندې پرلتونه ووهل. مذهبي مشرانو هم د سولې د پروسې لپاره ديني مشرانو هم د سولې د پروسې لپاره د حمايت کونکو په توګه د عامه پوهاوي په لوبولو پيل وکړ. په کابل کې د جون په څلورمه په يوه غونډه کې، د ټولټال ۳۰۰۰ څخه زياتو ديني علماوو يوه ديني فتوا صادره کړه او په هغه کې يې د افغانستان د دولت په وړاندې ياغيټوب ناروا وباله او په طالبانو يې غږ وکړ چې د سولې له خبرو اترو سره يو ځای شي. د دې په تقيب د جولای په ۱۰ او ۱۱ په سعودي عربستان کې په يوه غونډه کې د ۳۰ څخه له زياتو اسلامي هيوادونو څخه ديني مشران راغونډ شوي و چې د غونډې برخه والو بيا په افغانستان کې د سولې لپاره ملاتړ څرګند کړ.

۱۶. په مدني ساحه کې د سوله پلوه پرمختګونو د ملاتړ له امله، د شخړې د اصلي ډلو ترمنځ د نرمښت نښې نښانې را څرګندي شوي. د جون په ۷، ولسمشر غني د کوچني اختر د رخصتو په مناسبت د جون په ۱۲ د شخړو د پای ته رسولو په موخه يو اړخيز اوربند اعلان کړ. دوه ورځې وروسته، طالبانو هم د جون د ۱۵-۱۷ پورې د اختر د ورځو پرمهال د دريو ورځو ډزبندي اعلان وکړ. د اوربند په درې ورځو کې د تاوتريخوالي په پيښو کې د پام وړ کموالی ترسګرو شو، يواځې لويه استثنا په جلال آباد کې د جون په ۱۶ او ۱۷ دوه ځانمرګي بريدونه وو د کوم مسوليت چې، د داعش ډلې ومانه. د طالبانو جنګيالي د دولت تر کنترول لاندې سيمو ته ننوتل او په يو شمير ولايتونو کې د دولتي چارواکو او طالبانو د مشرانو تر منځ بې سارې عامه ناستې ترسره شوې. د جون په ۱۶، د اختر د رخصتې څخه وروسته دولت اعلان وکړ چې اوربند به د نورو لسو ورځو لپاره وغځول شي. طالبانو د اوربند د غځولو امکان رد کړ او د جون په ۱۸ يې بيا خپل يرغليز بريدونه پيل کړل. په داسې حال کې چې په ټولنيزو رسنيو کې په ليوالتيا سره د اوربند ستاينه وشوه، يو شمير سياستوالو او د مدني ټولنې سازمانونو د اوربند د يوه اړخيزه اوږدولو لپاره پر دولت نيوکې وکړې. د جون پر ۳۰، ولسمشر غني د دولت له خوا د رسمي اوربند د پای ته رسيدو اعلان وکړ او و يې ويل دولت غواړي ډير ژر د افغانانو تر منځ خبري اتري پيل کړي، او د دې په تعقيب به دوهم پړاو پيل شي چې په هغه کې به سيمه ييز هيوادونه، متحده ايالتونه او ناتو شامل وي.

۱۷. په راتلونکو اونيو کې، په رسنيو کې د متحده ايالاتو او طالبانو ترمنځ د مستقيمو خبرو اترو په اړه راپورونه را منځ ته شول. د دې راپور شوي پرمختګ سره سره، او د ټولو اړخونو ترمنځ د مخ پر زياتيدونکو غير رسمي اړيکو په حواله، د راپور ورکولو د دورې پر مهال، د دولت او طالبانو تر منځ د سولې مستقيمو مذاکراتو کومه نتيجه نه ده ورکړې.

۱۸. د اګسټ په ۱۹، ولسمشر غني د دوهم اوربند اعلان هم وکړ، دا اوربند د اګسټ د ۲۰ څخه د لوی اختر د رخصتو څخه پيل او د نومبر تر ۱۹ پورې د ميلاد النبي تر رخصتې پورې دوام مومي. که څه هم چې دا اوربند د طالبانو له خوا د يوه ورته اوربند د اعلان په هکله چې په رسمي توګه يې و نه مانه، يو مشروط اوربند و. د حکومت له خوا د اوربند اعلان د امريکا، پاکستان او ناتو په شمول د نړيوالې ټولنې د غړو له خوا وستايل شو، خو په ټولنيزو رسنيو کې يې جنجالونه رامنځته کړل او په کابل کې يې يوه کوچني لاريون ته لار هواره کړه.

۱۹. حکومت د حکمتیار له اسلامي گوند سره د ۲۰۱۶ کال د سپتمبر د میاشتې د سولې د تړون د پلې کیدو په هکله کم پرمختګ کړي. د جولای په ۲۵، د اسلامي گوند استازو د ناټو د غوڅو ملاتړ ماموریت سره وکتل تر څو د ۵۹ مطرح بندیانو د یوه نوملړ پر سر چې وړاندیز یې د گلبدین حکمتیار د اسلامي گوند له خوا شوی خبري اتری وکړي. که څه هم، د هغوي د خلاصون لپاره د هغوي غوښتنې په مکرر ډول د دې لپاره رد شوې چې داسې کافي ضمانتونه شتون نه لري چې له خوشي کیدو وروسته به د یاغیتوب سره بیا یو ځای نه شي. د جولای په ۲۸، د تړون د تطبیق په خاطر د ګډ اجرائیوي سکرتیریت غړو د ملي امنیت د ریاست، د کورنیو چارو او دفاع وزارتونو د غړو سره ولیدل څو د تړون د تطبیق په چارو، په راتلونکي وخت کې د بندیانو د خلاصون، د ځمکو د اختصاص په شمول او همداراز د گلبدین حکمتیار د اسلامي گوند د خواخوږو د امنیتي پرسونل په اړه په امنیتي سکتور کې د ورستیو څپو د ممکنه اغیزو پر سر خبري اتری وکړي.

ب. امنیت

۲۰. د کوچني اختر د رخصتیو پر مهال د تاوتریخوالي د پیښو په برخه کې د لږ څه ځنډ له امله د پیښو په برخه کې کموالی را منځ ته شو، د یو شمیر زیاتو مداومو پیښو سره سره امنیتي وضعیت بې ثباته پاته شوی. د مې د ۱۵ او د اګسټ د ۱۵ تر منځ، یوناما ټولټال ۵۸۰۰ امنیتي پیښې ریکارډ کړې چې دا د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله ۱۰ سلنه کموالی ښيي. جنوبي سیمه د زیاتو امنیتي پیښو شاهده پاته شوي او په هغه پسې ختیځه او جنوب ختیځې سیمې راځي، دا درې سیمې د ټولو امنیتي پیښو ۶۷ سلنه جوړوي. که څه هم وسله والو نښتو د امنیتي پیښو لویه برخه جوړه کړې (د ټولو پیښو ۶۱ سلنه) د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله د وسله والو شخړو په شمیر کې ۱۴ سلنه کموالی راغلی. د نورو پیښو د کتګوري په حواله، ځانګړي بریدونه ۳۸ سلنه زیات شوي، د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله، د افغان هوايي ځواکونو او نړیوالو هوايي ځواکونو له خوا هوايي بریدونه ۴۶ سلنه زیات شوي.

۲۱. د هیواد په شمال کې د مخ پر خرابیدونکي امنیتي وضعیت په اړه اندیښنې شتون لري. لکه څنګه چې طالبانو د فاریاب په ولایت کې درې ادارې مرکزونه ونیول او د اګسټ په میاشت کې یې د یوې اونۍ څخه د زیاتي مودې لپاره د افغان ملي پوځ د غورماچ اډه تصرف کړه، په فاریاب ولایت کې د ځمکې پر سر د حکومت د کنټرول کچه را کمه شوې. په داسې حال کې چې د دریو ولایتونو د پلازمینو تر منځ د عمومي سړک په اوږدو کې امنیتي پیښو خپلې اغیزې درلودې، د بلخ، جوزجان او فاریاب په ولایتونو کې د ځمکنیو ښکېلتیاوو لوړه کچه ریکارډ شوې. په ټوله کې، د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله د ۲۰۱۸ کال په اوله نیمایي کې په شمالي سیمه کې ۱۷ سلنه زیاتي امنیتي پیښې ریکارډ شوې دي.

۲۲. د کوچني اختر د رخصتیو د اوربند پر مهال د تاوتریخوالي په ټولیزو پیښو کې د پام وړ کموالی مشاهده شوی، خو په راتلونکو اونیو کې په وسله والو نښتو کې بې ساری زیاتوالی مشاهده شوی. د رخصتیو د ورځو په اوږدو کې یوناما ټولټال ۲۸۵ پیښې مستندې کړې، دا په ۲۰۱۴ کال کې د امنیتي لیرد راهیسې په یوه اونۍ کې د تاوتریخوالي تر ټولو کمه کچه وه. د اوربند څخه څو اونۍ وروسته، طالبانو وغوښتل د اختر د بې سارو پیښو څخه وروسته بیا له سره بریدونه پیل کړي، د طالبانو له خوا په پیل شویو وسله والو شخړو کې زیاتوالی تر سترګو شوی.

۲۳. د راپور ورکولو د مودې پر مهال، د دولت او طالبانو تر منځ د ځمکې د کنترول په اړه هېڅ ډول پایښت لرونکي بدلونونه نه و. د افغان ملي امنیتي ځواکونو له خوا د بریدونو په تعقیب او د وتلو څخه وړاندې چې ملاتړ یې د نړیوالو پوځي ځواکونو په واسطه د هوایي بریدونو په ذریعه کیده، طالبانو د ولسوالیو د اداري مرکزونو په وړاندې یو شمېر بریدونه ترسره کړل، په غزني ولایت کې یې په موقت ډول د جغتو او ده یک، په بغلان ولایت کې د تالا و برفک او بورکه او په زابل ولایت کې د اتغر کنترول تر لاسه کړ. د اګست په ۱۰، طالبانو د غزني ولایت د پلامیني غزني ښار په وړاندې د لوړې کچې برید په لار واچاوه. مخکې له دې چې افغان ملي دفاعي ځواکونه د طالبانو جنګیالي د ښار څنډو ته وتمبوي، جګړو پنځه ورځې دوام وکړ. د غزني ولایت د ده یک، خواجه عمري او اجرستان ولسوالیو د اداري مرکزونو په وړاندې او همداراز د تازه دمه ځواکونو په وړاندې چې د زابل، وردګو او لوګر ولایتونو څخه غزني ته په لار وو د طالبانو له خوا د غلچکیو بریدونو په اړه اضافي راپورونه ترلاسه شوي. د کابل او کندهار په لویه لار په ښارونو کې ډیره نا امنې تر سترګو شوې.

۲۴. د عراق او شام لپاره د اسلامي دولت د خراسان څانګه- داعش د هیواد په ختیځه سیمه کې د پام وړ شتون لري، او د راپور ورکولو د مودې پر مهال یې په ننګرهار ولایت کې د اتو ځانمرګو او پیچلو بریدونو او په کابل کې د دوو بریدونو او ګردیز ښار کې د یوه برید مسولیت منلی. د عراق او شام لپاره د اسلامي دولت د خراسان څانګې- داعش، په ختیځ کې د طالبانو په وړاندې بریدونو ته دوام ورکړی او په ننګرهار او کنړ ولایتونو کې د وسله والو نښتو په اړه راپورونه تر لاسه شوي. نړیوالو پوځي ځواکونو په ننګرهار ولایت کې د داعش هدف نیولو ته دوام ورکړی او د ننګرهار ولایت په ده بالا، اچین، خوګیانیو، نازیانو او چپرهار ولسوالیو کې د داعش د هدفونو په وړاندې یو لړ هوایي بریدونه ترسره کړي. د طالبانو د ځواکونو په وړاندې د یو لړ شدیدو جګړو وروسته، د اګست په لومړۍ نیټه، د جنګیالیو یوې لویې ډلې چې د داعش سره یې خواخوږي ښودله په جوزجان ولایت کې دولت ته تسلیم شول. دغې پېښې طالبانو ته دا فرصت ورکړ تر څو په جوزجان کې د یوه مخکښه بلواګر ځواک په حیث خپل موقف ټینګ کړي او په دې سره داعش ته ګوزار ورکړي خو د هیواد په شمال کې د داعش لپاره د پښې ایښودلو ځای له منځه یوسي.

۲۵. دولت د خپلې څلور کلنې طرح سره په سمون کې د امنیتي سکتور اصلاحاتو پلي کیدو ته دوام ورکړی. د افسرانو د چارو د ۲۰۱۷ کال د ذاتیه قانون لاندې، د نسل د بدلون د ترویج په هدف د افغان ملي پوځ ټولټال ۶۵۶ جنرالان تقاعد ته سوق کړل، د رتبو په ویش کې یې توازن را منځ ته کړ او غښتلی مشرتابه یې تقویت کړ. د جوالی په میاشت کې د پیل شویو تقاعدونو د لومړنۍ دوو پلان شویو څانګو په درلودلو سره، د اصلاحاتو لړۍ د کورنیو چارو وزارت ته وغځول شوه. افغان ملي پولیسو هم د پرسونلو د تشخیص کولو او لرې کولو چارو ته چې د اپریل په ۱۵ پیل شوې دوام ورکړ. په دې پروسه کې چې د بایومتریک راجستر او د پولیسو د پرسونل د سوابقو د تفتیش ثبوت شامل دي، د ۲۰۱۸ کال په اګست کې دوام لري.

۲۶. د جولای په ۱۱ او ۱۲ په بروکسل کې د ناټو د غوڅ ملاتړ ماموریت همکارو هیوادونو غونډه وکړه. په افغانستان کې یې د تل پاتي سولې لپاره په خپلو ژمنو بیا تاکید وکړ، د ناټو سازمان متحدینو او شریکانو د خپلو ژمنو اعلان وکړ څو په هیواد کې خپل غیر جګړه ییز ماموریت ته تر هغو دوام ورکړي څو حالات وښيي چې په ماموریت کې بدلون ته اړتیا لیدله کېږي. هغوي همداراز تر ۲۰۲۴ کال پورې د افغان ځواکونو لپاره د مالي ملاتړ په غځولو موافقه وکړه. ناټو د مرکزي اسیا د سیمې په زمینه کې د افغانستان په ټیکاو او په افغانستان کې د سولې او ټیکاو د تامینولو په برخه کې د خبرو اترو له لارې د یوې سیاسي حل لارې په اړه د سیمه ییزه فعالیتونو په نقش ټینګار وکړ.

۲۷. په توله کې، د تهدیدولو د پنځو پېښو، د وژنې د یوې، د چاودیدونکو توکو سره د تړلو توکو د یوې پېښې په شمول، ټولټال ۱۲ پېښې راپور شوې په کومو کې چې د ملګرو ملتونو پرسونل شامل دي. په جلال اباد ښار کې په یوه دولتي ودانۍ د جولای په ۱۳، د یوه ډله ییز برید پر مهال د مهاجرت د نړیوال سازمان یو تن قراردادي ووژل شو.

ج. سیمه ییزه همکاري

۲۸. په افغانستان کې د سولې په اړوند د یوه پیاوړي روش په لور حرکت، چې د سولې او امنیت د همکاري لپاره د کابل د پروسې د دوهمې ناستې له خوا د فبروري د میاشتې په ۲۸ نیټه دایر شو، او هغه کنفرانس چې په تاشکند کې د مارچ په ۲۶ او ۲۷ دایر شو، د راپور ورکولو د مودې پر مهال دوام درلود. د جولای په ۱۷، د قطر د هیواد یوه پلاوي د ازبکستان څخه لیدنه وکړه چې د دواړو هیوادونو استازو په افغانستان کې د شخړې د یوې سوله ییزې حل لارې د موندلو لپاره د بنسټیزو اصولو په اړه د تاشکند د اعلامیې د حکمونو د پلي کیدو په اړه خبرې وکړي. د افغانستان د دولت او طالبانو تر منځ د مستقیمو خبرو اترو د کوربتوب په پار ازبکستان په خپل وړاندیز بیا تاکید کوي. د جولای په ۲۳، قطر د افغانستان، سعودی عربستان، متحده عربي اماراتو او متحده ایالاتو د ملي امنیت د سلاکارانو یوه څلور اړخیزه غونډه جوړه کړه چې د افغانستان د سولې د بهیر په اړه بحث وکړي، او د تروریزم د تمویل او د سیمه ییزې همکاري د نورو اړخونو سره مبارزه وکړي. د اګست د ۷ څخه تر ۱۰ نیټې پورې، د طالبانو د سیاسي کمیسیون قطر میشتي یوې ډلې د ازبکستان څخه لیدنه وکړه چې دوي د ازبکستان د بهرنیو چارو د وزارت د غړي ښاغلي عبدالغزیز کامیلوف سره وکتل.

۲۹. د سولې او پيوستون لپاره د افغانستان- پاکستان د عمل د پلان د پلي کولو په اړه پرمختګ کوم چې د ۲۰۱۸ کال په می میاشت کې نهایی شوی و، ترلاسه شوی. د افغانستان او پاکستان د عمومي پوځي عملیاتو ریسانو د جون په ۱۱ په پاکستان کې سره ولیدل او موافقه یې وکړه چې د خپلو هیوادونو په پلازمینو کې رابط افسران ځای پر ځای کړي او د استخباراتي معلوماتو د شریکولو لپاره د همغږي مرکزونه تاسیس کړي. په افغانستان کې د سولې په اړه د لایزاتو همکاريو او دوه اړخیزه امنیتي مسلو لپاره د دواړو هیوادونو د امنیتي ادارو تر منځ د لوړې کچو لیدنو دوام درلود، د جولای په ۲۲، د پاکستان د بهرنیو چارو وزیر د کابل څخه لیدنه وکړه. د پاکستان د لومړي وزیر په حیث د عمران خان له ټاکلو وروسته، منتخب لومړي وزیر په یوه عامه بیان کې وویل چې پاکستان به په افغانستان کې سولې ته لومړیتوب ورکړي. د پولو په اوردو کې د دزو ویشتل لاهم د دوه اخیزو مسلو په برخه کې یوه اندیښنه ده.

۳۰. د سیمه ییزې همکاري د تقویت په موخه څو اړخیزې هڅې لاهم دوام لري. د شینګهای د همکاريو د سازمان د ۱۸ غونډې پر مهال، کومه چې د جون په ۹ او ۱۰ د چین د هیواد په قنگداو کې ترسره شوه، د افغانستان او د یاد سازمان تر منځ د تماس د ډلې په اهمیت ټینګار وشو. د غونډې کډونوالو د ټولنیزې اقتصادي پراختیا لپاره چې بنسټ یې د افغانانو په لومړیتوب او د افغانستان لپاره په سیمه ییز انسجام او زیاتي نښلونې ولاړ وي، ټینګار وکړ. د غونډې په مطبوعاتي اعلامیه کې، د سازمان غړو په افغانستان کې د جګړې د مینځکږیتوب او د تروریزم، بیلټون غوښتلو او افراطیت سره د مبارزې په برخه کې خپله مرسته څرګنده

کړه. د جولای په ۲، افغانستان د آسیا زره - د ستانبول د پروسې د سفیرانو د کچې د یوې غونډې کوربتوب وکړ. برخه اخیستونکو هیوادونو د اقتصادي همکاريو د زیاتولو او د اعتماد جوړولو د اقدامونو د ترویج په شمول، د سپارښتونو د ترلاسه کولو په برخه کې په کومو چې د اپریل په ۱۹ د لور رتبه چارواکو په ناسته کې موافقه شوې د پرمختګ په اړه ارزونه ترسره کړې.

دریم . بشري حقونه

۳۱. د جولای په ۱۵، په وسله واله نښته کې د ملګري کسانو د ساتنې په اړه یوناما د ۲۰۱۸ کال خپل نیم کلن راپور خپور کړ.¹ یوناما د ۲۰۱۸ کال د جنوري له لومړۍ څخه بیا د جون تر ۳۰ نېټې پورې، ټولټال ۵۱۲۲ ملګري تلفات (۱۶۹۲ مړینې او ۳۴۳۰ ټپې کیدنې) مستند کړې، دا له هغه راهیسې چې یوناما په ۲۰۰۹ کال کې سیستماتیک مستند کول پیل کړل، په شپږو میاشتو کې د ملګري تلفاتو په برخه کې تر ټولو لوړې شمیرې دي. د ملګري زیان ټولیزه کچه د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې سره ورته وه. یوناما د ټولو ملګري تلفاتو ۶۷ سلنه دولت ضد عناصرو (۴۲ سلنه طالبانو، ۱۸ سلنه داعش، ۷ سلنه نا پیژاندو دولت ضد عناصرو، د هغو په شمول چې ځان داعش معرفي کوي)، ۲۰ سلنه دولت پلوه ځواکونو، دولت ضد عناصرو او دولت پلوه ځواکونو تر منځ د ځمکنیو نښتو پر مهال ۱۰ سلنه نا منسوبو ډزو، او ۳ سلنه نورو پېښو، د جګړو څخه پاته شونو چاودیدونکو توکو او د پولو په اوږدو کې ډزو ته منسوب کړي.

۳۲. د ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو د کارولو په نتیجه کې (د ځانمرګي او غیر ځانمرګي بریدونو په شمول) ټولټال ۲۲۹۰ ملګري تلفات (۶۵۹ وژل شوي او ۱۶۳۱ ټپې شوي) را منځ ته شوي او د ۲۰۱۸ کال د لومړۍ نیمایي مودې پر مهال د دې ډول تلفاتو مخکښه لامل پاته شوی او ټولټال ۴۵ سلنه تلفات په بر کې نیسي. ځمکنۍ نښتې دوهم مخکښه لامل دی چې ټولټال ۱۴۹۴ ملګري تلفات (۳۶۰ مړینې او ۱۱۳۴ ټپې کیدنې) یې را منځ ته کړي چې د ټولو ملګري تلفاتو ۲۹ سلنه جوړوي. یوناما د دولت پلوه ځواکونو له خوا د هوايي بریدونو په پایله کې د زیاتو ملګري تلفاتو ثبتولو ته دوام ورکړی، ټولټال ۳۵۳ ملګري تلفات (۱۴۹ مړینې او ۲۰۴ ټپې کیدنې) یې مستند کړې، بنځې او ماشومان د دغو تلفاتو د نیمایي برخې څخه زیات تلفات جوړوي. یوناما د ماشومانو ټولټال ۱۳۵۵ تلفات (۳۶۳ ماشومان وژل شوي او ۹۹۲ ماشومان ټپیان شوي) مستند کړي چې د ټولو ملګري تلفاتو ۲۴ سلنه جوړوي. د ټولټال ۱۵۷ بنځینه وو په وژل کیدو او ۳۸۷ ټپې کیدو سره، د بنځو تلفات ۱۵ سلنه را ټیټ شوي. تر نیمایي څخه زیات بنځینه تلفات د ځمکنیو نښتو په پایله کې را منځ ته شوي.

۳۳. د اپریل د میاشتې څخه بیا تر جون میاشتې پورې د ټاکنو په اړوندو مرکزونو د بریدونو په نتیجه کې ټولټال ۳۴۱ ملګري تلفات (۱۱۷ وژل شوي او ۲۲۴ ټپې شوي) را منځ ته شوي چې زیاتره یې (د ۲۵۰ څخه زیات) د اپریل په ۲۲ په کابل ښار او د می په ۶ په خوست ولایت کې د دوو بریدونو په نتیجه کې را منځ ته شوي. یوناما د تذکرې د ویشلو د مرکزونو او رای ورکونکو د ثبت د

¹ یوناما، د ۲۰۱۸ کال د جنوري له لومړۍ نېټې څخه د جون تر ۳۰ نېټې پورې (۲۰۱۸ کابل) په وسله واله شخړه کې د ملګري تلفاتو په اړه شپږ میاشتني تازه معلومات.

مرکزونو په وړاندې او همداراز د ټاکنو د اړوندو کارکونکو په وړاندې بریدونه مستند کړي. یوناما همداراز او د نوماندانو او د هغوي د ملاتړو په وړاندې د ګواښونو، تېنتونو او وژنو پېښې مستندې کړې دي.

۳۴. د ټاکنو سره د تړلو ۴۴ پېښو چې ښوونځي ور څخه متاثره شوي، په ښوونځيو د ۲۴ مستقیمو بریدونو، د ښوونځيو او اړوندو کارکونکو په وړاندې د ګواښونو د ۷ پېښو او د ښوونې او روزنې د اړوندو پرسونلو په وړاندې د ۴ بریدونو په شمول، د اپریل د لومړۍ نېټې څخه د جون تر ۳۰ پورې، د نظارت او راپور ورکولو په اړه د هیواد کاري ډلې د ښوونځيو او تعلیمي اړوند پرسونل په وړاندې ۷۹ بریدونه تایید کړي. د هیواد کاري ډلې دولت ضد عناصرو ته ۷۳ پېښې (۴۷ طالبانو، ۱۸ داعش، یوه هغو ته چې ځان داعش معرفي کوي او ۷ نا پیژندل شويو دولت ضد عناصرو)، او ۴ افغان ملي دفاعي ځواکونو او د ډزو د تبادلې پر مهال دوه په ګډه افغان ملي دفاعي ځواکونو او طالبانو ته منسوبوي. د تیرې مودې د ۱۱ پېښو په پرتله د ښوونځيو او ښوونې او روزنې د اړوندو کارکونکو په وړاندې د بریدونو په شمیر کې شدید زیاتوالی راغلی او د دې لامل د ښوونځيو څخه د رای ورکونکو د ثبت د مرکزونو په حیث کار اخیستل او همدارنګه د دولت ضد عناصرو له خوا د ښوونې او روزنې د ودانیو په نښه کول دي او دا په ښکاره توګه د دولت پلوه ځواکونو له خوا د پوځي عملیاتو په غبرګون کې ترسره شوې. د دې علاوه، د هیواد کاري ډلې د افغان ملي اردو له خوا په پوځي شکل د یوه ښوونځي کارول تایید کړي.

۳۵. د تیرې مودې د ۱۶ پېښو سره په پرتله، د روغتیا پالنې د مرکزونو په وړاندې د ۹، او د روغتیا پالنې د کارکونکو په وړاندې د دريو بریدونو په شمول، کاري ډلې د روغتیايي ودانیو او روغتیا پالنې د کارکونکو په وړاندې ۱۲ بریدونه تصدیق کړي. کاري ډلې ۷ پېښې وسله والو ډلو (۴ طالبانو، ۲ ناپېژاندو دولت ضد عناصرو، یوه هغو ته چې ځان داعش معرفي کوي)، ۲ په ګډه نړیوالو پوځي ځواکونو او افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو، ۱ دولت پلوه ملیشو او افغان ملي پولیسو او یوه بله په ګډه افغان ملي پوځ او طالبانو ته منسوب کړې. کاري ډلې د شخړې د ښکیلو خواوو له خوا د دوو هلکانو استخدام او کارول تایید کړي او د طالبانو له خوا یې د څلورو هلکانو د استخدام او کارولو او د ملي امنیت د ریاست او طالبانو له خوا د یوه هلک د استخدام او کارولو په اړه اعتباري ادعاوې مستندې کړې دي. د دې سربیره، کاري ډلې د بچه بازي په شمول، د جنسي ناوړه ګټه اخیستنې د دريو پېښو په اړه، په کومو کې چې درې هلکان ښکیل دي باوري ادعاوې مستندې کړې چې افغان ملي پولیسو او افغان ملي سیمه ییزو پولیسو ته منسوب دي.

۳۶. د مي د میاشتې په وروستویو کې، یوناما افغان دولت او یو شمیر منتخبو شریکبانو ته یو محرم راپور وسپاره او په هغه کې یې د شخړې د ښکیلو ډلو له خوا د ماشومانو د استخدام او کارولو د شتون، د اصلي لاملونو او هغو فاکتورونو په اړه چې په افغانستان کې دغه ډول کړنو ته لار هواروي، د افغان ټولني پوهاوی او ملاحظات مستند کړي. راپور د شاوخوا ۷۰۰ مرکو او همداراز د ۲۰۱۶ کال د اکتوبر د ۱۵ او د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر د ۳۱ نېټو تر منځ د یوناما د بشري حقونو د ټیمونو له خوا د ترسره شوې نظارت پر بنسټ ولاړ و. راپور دا حقیقت روښانه کړ چې د ماشومانو د استخدام او کارولو کړنه په افغانستان کې عادي خبره ده، په دې راپور کې طالبانو ته د اصلي مرتکبینو په حیث کتل شوې. ټولنو د افغانستان په ټولو سیمو کې ادعا کړې چې د افغان ځواکونو په خاص ډول د افغان سیمه ییزو پولیسو او افغان ملي پولیسو له خوا د بچه بازي په شمول د ناوړه جنسي ګټې اخیستنې د موخو لپاره د هلکانو څخه ګټه اخیستل کیږي، او غربت او بیکاری یې د اساسي لاملونو په توګه مشخصه کړې.

۳۷. د جزا په نوې قانون کې د بچه بازي له جنایي کولو وروسته، یوناما د اګسټ په ۶ د یوې غونډې چې موخه یې د بچه بازي د جرم لپاره د احتساب په اړه د ستراتیژي کانو جوړول او د قربانیانو لپاره د غبرګونونو پیاوړي کول و، کوربتوب وکړ. په ګډونوالو کې

د دولت، د افغان ملي دفاعي او امنيتي ځواکونو او نړيوالو پوځي ځواکونو استازي شامل و. په داسې حال کې چې ټول ګډونوال د ستونزې د وسعت او د ځوابولو د لارو چارو پر سر هوکړې ته و نه رسيدل، ټولو ګډونوالو د افغانانو او د افغان ملي دفاعي او امنيتي ځواکونو په دننه کې د بچه بازي د جنايي کولو د مسلې په اړه د حساسيت جوړولو او پوهاوي د کچې د لوړولو لپاره په اړتيا تاکييد وکړ. د تعقيب د چارو په وړاندیزونو کې د ستراتيژي تصويب او د عمل پلان شامل دی څو دې مسلې ته لازيات جامع نظر واچوي.

۳۸. دولت د يوناما په مرسته د بنځو په وړاندې د خشونت د ځوابولو هڅو ته دوام ورکړی. د می په ۲۹، يوناما او د بشري حقونو لپاره د ملګرو ملتونو د عالي کمیشنر دفتر يو راپور^۲ خپور کړ کوم چې د بنځو په وړاندې د خشونت د قضيو په برخه کې د منځګړيتوب د کارولو په نتيجه کې د بشري حقونو انديښنې په نښه کړې. په جون مياشت کې، دولت د بنځو او ماشومانو په وړاندې د ځوروني د له منځه وړلو په هکله يو عالي کميسيون را منځ ته کړ څو د بنځو او ماشومانو په وړاندې د ۲۰۱۷ کال د ځوروني ضد قانون تطبيق بڼه کړي. دولت هم د سولې او امنيت د ترويج په برخه کې د بنځو د نقش د زياتيدو په هدف کامونه پورته کړې. د جولای په ۱۷، يوناما د بنځو په وړاندې د خشونت د عملونو لپاره د احتساب د عملي کولو په خاطر د عمل د اتخاذ په لور د اجماع د را منځ ته کولو په خاطر د يوه ملي کنفرانس لپاره اسانتياووې برابرې کړې. د جولای په ۲۹، ولسمشر غني د افغانستان د سترې محکمې د عالي شورا لپاره يوه بنځينه قاضي ونوموله. که چېرې ونومول شي نو هغه به لومړی بنځينه قاضي وي چې ياد پست احرازوي. د جولای په ۳۱، په امنيتي سکتور کې د بنځو د استخدام په برخه کې د ټوليز زياتوالي په يادولو سره، دولت د امنيت شورا د ۱۳۲۵ (۲۰۰۰) پريکړه ليک د پلې کولو لپاره د عمل د ملي پلان د تطبيق په اړه د خپل وضعيت دوهم راپور په لار واچاوه. په افغان ملي پوځ کې د بنځينه کارکونکو د شمير په برخه د کموالي او د سولې په عالي شورا کې د کمو بنځينه غړو په شمول، له دې سره سره، راپور همداراز د ځينو منفي تمايلاتو يادونه هم کړې.

۳۹. د جون په ۲۶، دولت د افغانستان د دوهمې دوره يي بياکتنې په اړه (CAT/C/AFG/CO/2) د خپلو کتنو په پايله کې د شکنجې په وړاندې د کميټې له خوا د دريو خاصو سپارښتونو په هکله د ترسره شويو کړنو په اړه خپل يو کلن تعقيبي راپور سپارلي. د شکنجې د مخنيوي په اړه قانون د ملي شورا له خوا وازرول او تصويب شو او د ولسمشر تاييد ته په تمه ده.

۴۰. د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کميسيون د کمیشنرانو د کار موده د جون په ۳۰ پای ته ورسیده. د جولای په ۹، د ۲۰۱۸ کال د می د ۲۶ نېټې د ولسمشر يوه مخکني فرمان چې د نويو کمیشنرانو د پېژندلو او انتخاب لپاره کړنلاره ترتيبوي د ولسمشر له خوا تعديل شو او د ۲۷ نوماندانو د نهايي کولو لپاره د تنوع څخه د ډاډ حاصلو په موخه د ارزونې يو دوه اړخيزه سيستم را منځ ته کوي. ملګري ملتونه نور نو د تعديل شوي حکم لاندې د اجراتو مشاهده نه کوي او د نهو کمیشنرانو ټاکل يوازې د ولسمشر ځانګړي اختيارات بولي. د نهو کمیشنرانو لپاره د خالي پستونو اعلان د اګسټ په ۱۵ خپور او د سپټمبر په ۳ نېټه پای ته ورسیده. د دولت ضد عناصرو او دولت پلوه ځواکونو له خوا د خبريالانو او د رسنيو د کارکونکو په وړاندې ګواښ او ځورونو دوام درلود. يوناما د غزني، هلمند او کندهار په ولايتونو کې د ځورونې او تهديد څلور پېښې مستندي کړې.

² يوناما او د بشري حقونو لپاره د ملګرو ملتونو عالي کمیشنر دفتر، "بي عدالتي او معافيت: د بنځو پر وړاندې د خشونت د پېښو د جنايي جرمونو منځګړيتوب" (د ۲۰۱۸ کال می مياشت) په لاندې پته د لاسرسي وړ ده: www.ohchr.org/Documents/Countries/AF/UNAMA_OHCHR_EVAW_Report2018_InjusticeImpunity29May2018.pdf.

څلورم . د پرمختيايي مرستو همغږي

۴۱. دولت د خپلو اصلاحي ژمنو د پلې کولو په برخه کې څه ناڅه پرمختګ کړی. د جون پر دوهمه، د سیمه ییزو ارګانونو خپلواک ریاست د سیمه ییزې حکومتولۍ لپاره د وګړو د متمرکزې پالیسې د پلې کولو پلان نهایی کړ کوم چې د قانون د حاکمیت او اداري فساد سره د مبارزې په وړاندې د عالي شورا له خوا د می د میاشتې په ۱۴ نیټه تصویب شو. یاد پلان د مرکزي او ولایتي چارواکو د نقشونو د اړتیا وړ وضاحت برابروي او د سیمه ییز پلان جوړولو، مالي چارو او طبعي زیرمو د مدیریت په اړه د نویو اصلاحاتو په هکله توضیحات وړاندې کوي. حکومت همداراز په ولایتي کچه د ملکي خدمتونو د ظرفیت د ښه کولو په برخه کې یو څه پرمختګ کړی. د جولای په ۲۵، د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو خپلواک کمیسیون په ولایتونو کې د ښوونکو په شمول د ملکي کارکوونکو د تشو پستونو لپاره د ډله ییز استخدام پروسه کومه چې د ۲۰۱۸ کال په جنوري میاشت کې پیل شوې و، پای ته ورسوله. په پایله کې، په ۳۳ ولایتونو کې د تښو پستونو د ډکولو په موخه ټولټال ۱۱۱۷۶ ملکي کارکوونکي استخدام شول. اصلاحاتو د مرکزي او سیمه ییزې حکومتولۍ د واحدونو په دننه کې د اوږدمهاله تشو په ځوابولو پیل وکړ کومو چې په سمه بیزه کچه د حکومت مشروعیت کمزوری کړی.

۴۲. حکومت همداراز د موسساتي چوکات د ښه کولو هڅو ته کومې چې د فساد پر وړاندې د هڅو لارښوونه وکړي، وده ورکوي. د جون پر ۴، ولسمشر د اداري فساد پر وړاندې د لوی څارنوالۍ نوی مرستیال وټاکه. د اداري فساد پر وړاندې مسوده نهایی شوه او د ولسمشر دوهم مرستیال دفتر ته د بیا کتنې لپاره واستول شوه. د پخواني راپور راهیسې، د اداري فساد پر وړاندې د مبارزې عدلي مرکز څلور اضافي قضیې محاکمې کړې چې په دې سره په ۲۰۱۶ کال کې د مرکز د پرانیستلو راهیسې ټولې ۳۸ قضیې چې په هغو کې ۱۵۲ تورن کسان ښکیل دي فیصله کړې. د ۲۴ بشپړو شویو قضیو د یوه محصول په توګه، ټولټال ۷۱ کسان د ستري محکمې له خوا د وروستۍ پریکړې د نیولو وروسته محکوم او بندي شوي. که څه هم چې نړیوالو شریکبانو د دوسیو د ډیروالي د رکود، د محکمې له خوا د کمې کچې د دوسیو د فیصله کولو او د کورنیو چارو د وزارت له خوا د نیولو د حکمونو د مکرر نه پلې کیدو په شمول د محکمې د کړنو د کموالي په اړه خپلې اندیښنې مطرح کړي، په دې معنی چې د کسانو په نه شون کې او د محکوم شویو کسانو لپاره د پایلو د په نظر کې نیولو پرته یو شمیر قضیې فیصله شوې.

۴۳. د جون په ۳۰، یوناما د جزا د نوې قانون د پلې کیدو په اړه چې د ۲۰۱۸ کال د فبروري په ۱۴ نافذ شو، یوه درې میاشتني سروې بشپړه کړه. د سروې راپور به د نړیوالې ټولنې او همداراز د ستري محکمې او لوی څارنوال د دفتر د روزنو د انستیتیوت او عدلي وزارت سره په دې موخه شریک شي څو تشې جوتي کړې او د یاد قانون په اړه رواني روزنې ترتیب کړي. سیمه ییزو محاکمو او د څارنوالانو دفترونو ته د یوناما په مرسته د جزا د نوې قانون ټولټال ۱۲۱۹ اضافي کاپې کانې وویشل شوې. د عدلي وزارت له خوا ۴۸۴ اضافي کاپې کانې چاپ او د ۳۴ ولایتونو له جملې څخه په ۲۲ ولایتونو ویشل شوې.

۴۴. د اقتصادي ودې د هڅونې او د خصوصي او عامه سکتورونو د توازن په هدف دولت د خصوصي سکتور د اصلاحاتو د لومړیتوب ورکولو چارو ته دوام ورکوي. که څه هم چې د ودې کچه کمزوري پاته شوې، په ۲۰۱۴ کال کې د امنیتي لیرد د یوې برخې په حیث د نړیوالو ځواکونو په شتون کې د لوی کمښت په واسطه د را منځ ته شوې ټکان له امله د هیواد تدریجي اقتصادي بیارغونه د ودې د کمزوري کچې له امله د خطر سره مخ کوي. د افغانستان د پراختیا په اړه په خپلو شپږو میاشتني تازه معلوماتو کې، چې د اګست په ۷ خپاره شوه، نړیوال بانک د ۲۰۱۷ کال د ۲.۷ وړاندیز شوې سلنې په پرتله په ۲۰۱۸ کال کې د اصلي

ناخالصو داخلي توليداتو وده ۲.۴ سلنه وړاندیز کړې، او د ودې په وړاندې د مهمو محدودیتونو په حیث د امنیتي ننګونو، روانې وچکالی، سوداګریز اعتماد نه شتون او سیاسي بې ثباتي حواله ورکوي. نړیوال بانک د اوسنیو وړاندیزونو او اټکلونو په اړه اندیښنه څرګنده کړې، اقتصادي وده به و نه شي کولای د کار لپاره تقاضا ته ځواب ووايي. د ملي خطر او زیان مننې ارزونه او د کار نړیوال سازمان وړاندیز کوي چې په هیواد کې د کار ۲۵ سلنه ځواک په ګټوره توګه نه دی استخدام شوی. د دې سربیره، اټکلونه ښيي چې تر ۲۰۲۵ کال پورې هر کال د ۴۸۰۰۰ څخه تر ۶۰۰۰۰۰ نوې کسان د کار مارکیټ ته داخلېږي او د دغو له جملې څخه په اوسط ډول اټکل ۴۰۰۰۰۰ کسان یې ځوانان دي. د اټکل له مخې ۶۳٪ سلنه افغانان د ۲۵ کلونو څخه د ټیټ عمر خاوندان دي، د ۲۰۰۱ کال نه وروسته "د ځوانانو د مچې را کمیدل" د پام وړ زیاتو هڅو ته اړتیا لري څو د هغه عمر ډیموګرافیک ویش احساس کړي او له همدې امله د کار پر مارکیټ کې فشار را کم کړي.

۴۵. د جولای پر ۱۸، د ګډې همغږۍ او نظارت بورډ په کابل کې غونډه وکړه. بحثونه د سپارلو وړ په شپږو کلیدي شیانو تمرکز کوي چې د افغانستان په اړه د ژنیو د وزیرانو د کنفرانس څخه دمخه د حکومت سره پرې موافقه شوې، چې د نومبر په ۲۸ ترسره کیږي. په هغو کې لاندې موارد شامل دي: (الف) د ازادو، عادلانه او اتباري پارلماني او ولسوالیو د شوراګانو د ټاکنو ترسره کول، (ب) د ښځو د پیاوړتیا د سراسري مسلو د لومړیتوب د ټولو ملي پروګرامونو نهایی کول؛ او د اساسي خدمتونو برابرول؛ په خاص ډول د ښوونې او روزنې او روغتیا؛ (ج) او د نړیوال وجهي صندوق د معیارونو ترلاسه کول؛ (د) د خصوصي سکتور تر رهبري لاندې د ودې لپاره د ښه چاپیریال را منځ ته کول؛ د معادنو د قانون او د ځمکو د اختصاص د نوې قانون د تصویب په شمول؛ (ه) د اداري فساد په وړاندې روښانه پرمختګ کول؛ د بیلګې په توګه، د ادعا وړ ککړو عامه چارواکو په اړه د مهمو حکمونو پر مخ وړل؛ او (و) د امنیتي سکتور د اصلاحاتو په اړه پرمختګ. د پایلو د ارزونې په موخه د مالي وزارت یوه کارې ډله جوړه کړې.

۴۶. په کابل کې د اګسټ په ۱۲، حکومت او یوناما په رسمي توګه د ژنیو د وزیرانو د کچې د کنفرانس لپاره په چمتووالي پیل وکړ. دا پېښه به په پراختیا، وده، د نیستي د کچې په راکمولو او اصلاحاتو تمرکز وکړي، او همداراز به د احتساب د اجزاوو، د ژنیو د څو اړخیزې حسابورکونې د چوکاټ د یوې نوې مجموعې د معرفي کولو شاهد و اوسو.

پنځم . د بشر پالنې مرسته او راستنیدونکي

۴۷. په ۲۰۱۸ کال کې ټولټال ۱۷۸۰۰۲ کسان د شخړو له امله نوې بې ځایه شوي. د مې له ۱۵ او د اګسټ تر ۱۵ پورې، ټولټال ۳۱۸۲۵ کسان بې ځایه شوي. که څه هم د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله د شخړو سره تړلې بې ځایه کیدنې ۱/۳ کمې شوي، یو شمیر زیاتي بې ځایه شوې کورنۍ په کراتو خوځیدنې ته اړې شوې او په خوندي او با عزته توګه خپلو اصلي سیمو ته راستنیدنې سملاسي امکان نه ویني. د راپور ورکولو د مودې پر مهال، د بشر پالنې د چارو شریکبانو د شخړې له امله ټولټال ۱۵۷۶۸۴ بې ځایه شويو کسانو ته خوراکي او د ژوند رغورلو مرستې برابرې کړې.

۴۸. په ۲۰۱۸ کال کې د جګړې د قربانیانو لپاره د ذهني تکان د پاملرنې تقاضا ۲۴۶۸۷ قضیو ته لوړه شوې چې دا د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله ۱۴ سلنه زیاتوالی ښيي. د هلمند، تخار، کندز او کندهار په ولایتونو کې چیرې چې د نښتو په پایله کې زیات تلفات را منځ ته شوي او د لاسرسي کچه را ټیټه شوې، اړتیاووې په خاص ډول زیاتي دي. د راپور ورکولو د مودې پر مهال، د روغتیا د کلستر ۱۵ شریکبانو ټولټال ۵۸۴۹۳۴ کسانو لپاره د کومو ۶۱ سلنه چې ښځې او نجونې وي، سلامشورې برابرې کړې.

۴۹. د ۲۰۱۸ کال په لومړيو شپږو مياشتو کې، د ۵۵۳ تلفاتو په درلودلو سره، په افغانستان کې د جګړې څخه پاته شونې چاودیدونکي توکي او د قرباني شخص په واسطه فعالیتونکي چاودیدونکي توکي د ملکي تلفاتو مخکښه لامل پاته شوی. په اوس حال کې د ټولو قربانیانو ۸۹ سلنه ماشومان جوړوي. د دې په غبرګون کې، ملګرو ملتونو او شریکبانو یې په ۱۲ کلیو او همدارنګه د ماشومانو لپاره په دريو دوستانه ځایونو کې د جګړې څخه د پاته شونو چاودیدونکو توکو د ابتدایي کارولو په اړه د ماشومانو لپاره دوستانه توکي چمتو کړي. د ۲۰۱۸ کال د جنوري څخه تر جون پورې، د ماین پاکي شریکبانو د هیواد په کچه د جګړې د ډګرونو او ټولنو څخه ټولټال ۶۸۷۸ د جګړې څخه پاته شونې چاودیدونکي توکي لرې کړي او له منځه وړي، خو له دې سره سره د شخړې روان ماهیت د ګواښونو د کچو او په ماینونو د ځمکو د ککړیدو امکانات زیاتوي.

۵۰. د راپور ورکولو د مودې پر مهال د پولیو د دریو پېښو تصدیق شوی چې په دې سره په ۲۰۱۸ کال کې د پولیو د پېښو شمیر ۱۱ هغو ته لوړوي. د پولیو دوه پېښې، یوه د هلمند ولایت په ناد علي او بله د کنړ ولایت په څوکی ولسوالي کې راپور شوې. په ټوله کې په ۲۰۱۸ کال کې څلور ولایتونه (هلمند، کندهار، کنړ او ننگرهار) متاثره شوي. په جولای کې، د پولیو د واکسین لومړۍ کمپاین د لوړې کچې د لیرد د موسم پر مهال ترسره شو او د خطر د لوړې کچې په سیمو کې د پنځو کلونو څخه ټیټ ټولټال ۶۰۰۳۸۴۹ ماشومان واکسین شوي.

۵۱. د اګست تر ۱۵ نېټې، د هیواد په کچه د ټولټال ۴۰۱ ولسوالیو له جملې څخه ۲۹۹ هغه یې وچکالي ځپلې دي. د مې د میاشتې له پیل راهیسې د بادغیس په ولایت کې د ۱۰۰۰۰۰ څخه زیات کسان د کلیوالو سیمو څخه د بادغیس، غور او هرات ولایتونو ښارې سیمو ته په اجباري توګه خوځیدو ته اړ شوي. زیاتره نوې بې ځایه شوې کسان د ځینو اساسي ټولنیزو خدمتونو په درلودلو سره، که چیرې هغه هم وي، په غیر رسمي استوګنځایونو کې اوسېږي. کلیوالو ټولنو خپل شتمنۍ له منځه وړلې، د خوراکي توکو د اخیستلو لپاره خپل څاروي خرڅوي او د راتلونکي موسم د کښت تخمونه په مصرف رسوي. په ټول هیواد کې بیړنۍ ارزونه پلان شوي څو د خوړو د خونديتوب د اوردمهاله وضعیت بیاکتنه وکړي، تمه کېږي دا وضعیت به نور هم بدتر شي چې کله په سپټمبر کې د هیواد ډیری برخې یې حاصله موسم ته ننوځي. تمه کېږي اټکل ۱.۴ میلیون وګړي به په راتلونکو مياشتو کې د ژوند ژغورلو بیړنیو مرستو ته اړتیا ولري.

۵۲. هغه کورنۍ به چې د وچکالي له امله ښارې مرکزونه ته کډه شوي د ملګرو ملتونو او شریکبانو له خوا بیړنۍ مرستې ترلاسه کړې. د وچکالي د اړوندو بې ځایه کیدنو څخه د مخنیوي په خاطر په کلیوالي سیمو کې هم کورنیو ته خوراکي توکي ویشل شوي دي. د ۲۰۱۸ کال د جولای څخه تر سپټمبر پورې، تمه کیده چې ملګرو ملتونو او د هغوي شریکبانو په بادغیس، فاریاب، غور، هرات او جوزجان ولایتونو کې، چې زیات متاثره شوې، د ټولټال ۴۴۱۰۰۰ وګړو لپاره خوراکي مرستې برابرې کړي. ملګري ملتونه او د هغوي شریکباني به د وچکالي له امله په ۲۰ ولایتونو کې د اړینو ۱.۴ میلیون وګړو لپاره د کم له کم ۶ مياشتو لپاره مرستې چې پیل یې د ۲۰۱۸ کال د سپټمبر په وروستیو کې شوی، وغځوي.

۵۳. پداسې حال کې چې ملګري ملتونه د نړیوال مارکیټ څخه بشپړونکي توکي پیري، د دې په خاطر چې دغو بیړنیو غوښتنو ته ځواب وویل شي، دولت د غلو دانو له خپلو ستراتیژیکو زیرمو څخه د غنمو د دانو ټولټال ۶۰۰۰۰ ټنه خوځولي. د ملګرو ملتونو د اټکل له مخې، نیم میلیون خلک د تخمونو، شرې او پرورې د ویش له لارې د کرنې او مالدارۍ پر بنسټ د معیشت ملاتړ ته سخته اړتیا لري. د بشر پالنې د غبرګون د بشپړولو په خاطر، پرمختیایي فعالین د اقلیمي بدلون د سازګاري، د کرنیز ارزښت د

حلقو او کليوالي پراختيا په تړاو په ۶ ولايتونو کې د جاري پروژو لاندې خپلې سرچينې او عمليات بسجوي تر څو هغوي د ټولنې د بهبود او د وچکالۍ د اوردمهاله انعطاف پذيري سره مرسته وکړي. ملګري ملتونه په فراه ولايت کې د پاکولو د فعاليتونو د ترسره کولو په اړه پلانونه لري څو د ځمکې شتون زيات کړي او په کوربه ټولنو او مهمو سرچينو باندې د وچکالۍ له امله د بې ځايه کيدنو بوج را کم کړي. په کندهار کې د پاکاري د عملياتو له امله د استوګنې نوې سيمې جوړوي شوي، د پاکستان څخه د راستنيدونکو لپاره يې ځمکې ته د لاسرسي له مسلي سره مرسته کړې.

۵۴. د راپور ورکولو د مودې پر مهال، د بيرته راستانه شويو راستنيدونکو، را شړل شويو په شمول، ټولټال ۲۱۰۷۲۴ افغان وګړي هيواد ته راستانه شوي. د مهاجرت د نړيوال سازمان په حواله، د ۲۰۱۸ کال د مې د ۱۴ او د اګسټ د ۱۸ نېټو تر منځ ټولټال ۷۴۳۳ ناراجستر شوي کډوال د پاکستان او ټولټال ۱۹۸۹۵۴ کډوال د ايران د اسلامي جمهوريت څخه هيواد ته ستانه شوي دي. په ورته موده کې، د کډوالو لپاره د ملګرو ملتونو د عالي کميشنر دفتر د پاکستان څخه د ۳۸۵۹ کډوالو، د ايران د اسلامي جمهوريت څخه د ۴۴۶ کډوالو او د نورو هيوادونو څخه د ۳۲ کډوالو سره مرستې کړې. د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې د ۴۸۲۰۸ راجستر شويو راستانه شويو کډوالو په پرتله، هيواد ته د راجستر شويو کډوالو ستندنه خورا ورو وه. په افغانستان کې د خرابيدونکي اقتصادي وضعيت په ښکاره غبرګون کې، په ۲۰۱۷ کال کې د ۲۱۵۰۰۰ په پرتله، په ۲۰۱۸ کال کې د ۴۸۰۰۰۰ څخه زياتو راستنيدونکو او اخراج شويو په درلودلو سره، د ايران د اسلامي جمهوريت څخه د ناراجستر شويو راستنيدونکو شمير زيات شوی. د بشر پالنې ادارې کونښن کوي څو د راستنيدونکو لپاره د خوراګي توکو مجموعه، پيسې او نورې بنسټيزې اړتياوې برابرې کړي څو د هغوي د بيا يو ځای کيدلو له چارو سره مرسته وشي.

۵۵. د مې د ۱۵ څخه د اګسټ تر ۱۵ نېټې پورې، د ټولټال ۱۳۰ پيښو په درلودلو سره چې د ملګرو ملتونو او د هغوي د بشر پالنې شريکبانې متاثره کوي، د بشر پالنې د لاسرسي په اړه محدوديتونو دوام درلود. د روان کال د پيل راهيسې، د ۲۳ مرستندويه کارکونکو د وژل کيدو په شمول، ټولټال ۲۵۳ پيښې مستندې شويدي. د دې سربيره ۳۷ تنه ټپې شوې، ۷۴ تښتول شوې او ۳۸ توقيف شوې. د روغتيايي مرکزونو او روغتيايي کارکونکو په وړاندې د زيات خشونت او عمدي بريدونو رجحان دوام لري. د مخکنۍ ربعي د ۱۸ پيښو په پرتله، د طالبانو له خوا د ۷ پيښو، د داعش له خوا د يوې پيښې، د دولت پلوه مليشو له خوا د يوې پيښې په شمول، د راپور ورکولو د مودې پر مهال، د بشر پالنې د لاسرسي په اړه د نظارت او راپور ورکولو کارې ډلې نهه پيښې راپور کړې چېرې چې دغه ډول لاسرسي ته اجازه نه ده ورکړل شوې. ماین پاکان د تښتونو او وسله وال تاوتریخوالي د مخ پر زياتيدونکي خطر سره مخ دي. د راپور ورکولو د مودې پر مهال، د داعش له خوا د لومړنۍ اوږدې تښتونې په شمول د پام وړ دوه پيښې واقع شوې. د سياليو په سيمو او د دولت ضد عناصرو تر کنترول لاندې په سيمو کې بشري لاسرسي يوه دوامداره ننگونه ده.

۵۶. د مې په مياشت کې د ۲۰۱۸ کال د بشردوستانه غبرګون په پلان بياکننه شوی ترڅو د وچکالۍ ځپلو ټولټال ۱/۴ ميليون وګړو ته د مرستې برابرولو لپاره ۱۱۷ ميليون اضافي امريکايي ډالر شامل کړي. په ټوله کې، بيا کتل شوی پلان د څه نا څه ۵۴۷ امريکايي ډالرو غوښتنه کوي او پلان لري چې په ۲۰۱۸ کال کې ۴.۲ ميليون وګړو ته مرستې ورسوي. د اګسټ تر ۲۰، په پلان کې د شاملو فعاليتونو لپاره د ۱۷۵ ميليون امريکايي ډالرو په شمول، په افغانستان کې بشري فعاليتونو ۱.۲۳۱ ميليون ډالره تمویل ترلاسه کړی.

شپږم. د مخدره توکو په وړاندې مبارزه

۵۷. د راپور ورکولو د مودې پر مهال، دولت د تریاکو د کښت او تولید په برخه کې د اوسني زیاتوالي په غبرګون کې د مخدره توکو په اړه په یوې نوې ملي ستراتیژي کار پیل کړی. په سیمه ییزه کچه، د نوې ستراتیژي ملاتړ د مخدره توکو او جرمونو په اړه د ملګرو ملتونو د دفتر او د ستراتیژیک عملونو لاندې د هغوي د شریکانو له خوا ترسره کېږي خو د تریاکو د نړیوال ګواښ په اړه غبرګون وښيي. د جرمونو، ترهګري او اداري فساد د اړوندو ګواښونو د ځوابولو په موخه، ستراتیژیک عملونو په اروپا، غربي او مرکزي آسیا کې د واحد (UNODC) د همپانګ شوې روش د جوړولو لپاره لایوه موثره میتودولوژي شامله کړې.

۵۸. دولت چې ملاتړ یې د نړیوالو شریکانو له خوا کېږي د مخدره توکو پر وړاندې خپلو فعالیتونو ته دوام ورکړی. د ۲۰۱۸ کال د جنوري د لومړي نېټې څخه د جون تر ۳۰ هغې پورې د راپور ورکولو د مودې پر مهال، د قانون پلي کونکو افغان چارواکو د مخدره توکو پر وړاندې د مبارزې ټولټال ۱۸۰۴ عملیات ترسره کړي چې په نتیجه کې یې ټولټال ۱۵۸۴ کیلو ګرامه هیروئین، ۶۷۶۷ کیلو ګرامه مورفین، ۱۲۰۳۰ کیلو ګرامه اوپیم، ۱۶ کیلو ګرامه میتامفیتامین، ۱۵۴۲۶ کیلو ګرامه چرس، د 3.4- methylenedioxymethamphetamine (MDMA) - ۱۰۱۷۶ ټابلیټونه، ۱۵۵۳۷ کیلو ګرامه کیمیاوي پیش سازه جامد توکي، ۷۷۷۴ لیتره کیمیاوي پیش سازه مایع توکي ضبط شوي. په ټوله کې، د هیروئینو د تولید ۲۲ فابریکې له منځه تللي، ۲۰۳۹ تورن کسان نیول شوي؛ ۳۱۱ نقلیه وسیلې، ۱۳۴ وسلې او ۵۹۸ ګرځنده ټلیفونونه ضبط شوي. د مخدره توکو په وړاندې د مبارزې د پولیسو دری افغان افسران د مخدره توکو پر وړاندې د مبارزې په جریان کې د خپلو دندو پر مهال وژل شوي.

اووم. د ماموریت ملاتړ

۵۹. د جولای تر ۳۱، په ترتیب سره د منل شویو ۱۱.۱ سلنې، ۸.۵ سلنې او ۳ سلنې کچو په پرتله، د ماموریت د تشو پستونو کچه د نړیوالو کارکونکو لپاره ۱۰ سلنه، د داخلي مسلکي کارکونکو لپاره ۱۱ سلنه او د سیمه ییزې کچې د کارکونکو لپاره ۳ سلنه و. د ښځینه کارکونکو د تناسب کچه دیره ټیټه وه. د جولای تر ۳۱، د کارکونکو په هره کتګورې کې د ښځو سلنه د نړیوالو کارکونکو لپاره ۳۴ سلنه، د ملګرو ملتونو د رضاکارانو لپاره په ۳۸، د داخلي مسلکي کارکونکو لپاره په ۱۲ او د سیمه ییزې کچې د کارکونکو لپاره په ۷ سلنه و. د ۲۰۱۸ کال د می د میاشتي د لومړۍ او د جولای د میاشتي د ۳۱ نېټو تر منځ، یوناما د سړک له لارې ۱۶۰ ماموریتونه او د هوا له لارې ۲۳ ماموریتونه او همداراز ۹۷۰ معکوس ماموریتونه ترسره کړي د کومو په نتیجه کې چې د ولسوالیو چارواکو د یوناما د ساحوي دفترونو څخه لیدنه کړې.

اتم. کتنې

۶۰. افغانستان د خپل انتقال (۲۰۱۵-۲۰۲۴) د لسیزې په نږدې پنځم کال کې کوم چې په ۲۰۱۴ کال کې د نړیوالو پوځي ځواکونو په تخلیه کولو سره پیل شو، قرار لري. لکه څنګه چې هیواد د انتقال د لسیزې منځني پړاو ته ور نږدې کېږي، سیاسي، اقتصادي او امنیتي ننګونې د کومو سره چې هیواد لاس او ګریوان دی په ځای مهمې او پیچلي پاته دي. د ټیټې اقتصادي کچې، د شخړې سره د اړوندې بې ځایه کیدنې او بې کارې د لوړو کچو سره، نورې فوري ستونزې، د بیلګې په توګه، وچکالی زیان منونکو ټولنو ته زیان رسولی دی. شخړې ملکي کسانو ته د نه تحمل وړ تلفات اړولي، د چا ورځنۍ مبارزه چې د نامني او د ترهګري

د غیر انساني بریدونو څخه جوړه شوې وي. د پارلماني او ولسمشریزو ټاکنو په رارسیدو سره، سیاسي مشران باید له ځانه د مقصد یووالی وښيي او افغانستان د زیات ټیکاو او د ځان بسیاینې لور ته وخوځوي.

۶۱. د کوچني اختر پر مهال د اوربند موده د افغانانو په منځ کې د سولې لپاره د پراخې غوښتنې یوه واضح څرګندونه و. د ۲۰۰۱ کال راهیسې لومړنۍ اوربند و، او په ورته ډول یې د ملګري افغانانو، افغان ملي امنیتي ځواکونو او طالبانو د جنګیالیو په منځ کې د لمانځلو لپاره صحنې را وټوکولې او همداراز یې ثابته کړه چې د بیلابیلو مذهبي، قومي او مدني ټولنو څخه افغانان د سولې لپاره قوي اراده لري. د اوربند د مودې نیمګړتیاووې د هغه/اوربند، او نه هم هغه وروسته بریدونه چې سوله ییز حل ته د رسېدو لپاره یې هڅې وننګولې اهمیت نه کمزوری کوي. ملګري ملتونه په افغانستان کې د شخړې د سوله ییز حل لپاره په اړتیا ټینګار کوي او د دې فوري هدف د ترلاسه کولو لپاره ټولې هڅې ترغیبوي.

۶۲. زه د طالبانو له خوا د ولسمشر غني د هغې غوښتنې په اړه چې نوموړي د لوی اختر په مناسبت په خپل بیان کې له هغوي څخه وکړه څو د شخړې د پای ته رسولو په موخه له دولت سره په مستقیمو خبرو اترو کې ښکیل شي او د دولت د وړاندیز شوې اوربند سره یو ځای شي، و نه منله، افسوس کوم. زه غړي هیوادونه دې ته هڅوم تر څو په افغانستان کې د سولې او ټیکاو د تامینولو په برخه کې د دولت او طالبانو تر منځ د مستقیمو خبرو اترو په برخه کې همکاري وکړي. ملګري ملتونه د شخړې د ټولو خواوو سره شکیاتیا ته دوام ورکوي او د لازم ملاتړ د برابرولو لپاره چمتو ولاړ دي.

۶۳. زه په ملګري وګړو د شخړې د خرابیدونکو اغزو په اړه ډیر اندیښمن یم. د ۲۰۱۸ کال په لومړۍ نیمایي موده کې، شخړې ټولټال ۱۶۹۲ ملکيانو ته مرګ ژوبله اړولې، دا له هغه راهیسې چې کله یوناما په ۲۰۰۹ کال کې په سیستماتیک ثبتولو پیل وکړ د شپږو میاشتو په موده کې د ملګري تلفاتو تر ټولو لوړ ثبت شوي ارقام دي. د ښوونځیو، رغتونونو، رسنیزو دفترونو او د مرستې د برابرولو څخه نیولې، د ملګري جوړښتونو هدف نیول د افغان ټولني د اساساتو په وړاندې رهبري شوی خشونت مشخصوي. زه د شخړې د ټولو خواوو څخه غوښتنه کوم څو د بشري حقونو د نړیوال او د بشر دوستانه نړیوالو قوانینو لاندې د خپلو ژمنو درناوی وکړي او د ملکيانو او ملګري جوړښتونو په وړاندې د بریدونو څخه مخنیوی وکړي.

۶۴. نا امنی، تاوتریخوالی او بې کارې په دوامداره توګه د افغانستان په ځوانانو بدې اغیزې لري. زه د تعلیمي ادارو په وړاندې، په خاص ډول په ننګرهار ولایت کې د نجونو د ښوونځیو او په کابل کې د ښوونې او روزنې د یوه مرکز په وړاندې وروستي وحشي بریدونو غنډم. دا ډول بریدونو او د دولت ضد عناصرو له خوا د ښوونځیو د راپور شویو تړلو سره یو ځای، ښوونې او روزنې ته د لاسرسي په موخه د ټولو افغانانو پر بنسټیزو او اساسي حقونو حمله ده. د وسله والو ډلو له خوا د ماشومانو د استخدام او کارولو په شمول، د جزا په نوې قانون کې د ماشوم د اړوندو جرمونو جنایي کول د ټولني د ډیرو زیانمنونکو وګړو د تحفظ او ساتنې په هدف یو اړین ګام دی او باید هرو مرو پلی شي. د افغان وګړو د پام وړ عمر ګروپ د اړتیاوو په پیژندلو زه د دغو اساسو موضوعاتو او د ځوانانو د ټولو اړوندو مسلو په اړه د ښکیلتیا په اړه د چمتووالي په خاطر د افغانستان د دولت ستاینه کوم. د لاندې ښکیلتیا لپاره د یوه فرصت په حیث، او د ملګرو ملتونو د نقش په ګډون، زه د ۲۰۱۸ کال په جون کې ملګرو ملتونو ته د افغانستان د ځوانانو د استازي د انتخابیدو ستاینه کوم.

۶۵. زه د ښځو په وړاندې د تاوتریخوالي د قضیو د عدلي تعقیب او داوري او په عدلي سیستم کې د ظرفیت د ښه کولو د هڅو په خاطر د دولت ستاینه کوم. د جنسي تیرې او د جنډر پر بنسټ د تاوتریخوالي لپاره د خسارې د جبران د ترلاسه کولو په برخه کې

سخت خنډونه، او همداراز په حقيقت کې د معافيت لورې کچې چې د افغانستان ټول وګړې متاثره کوي، د بشري حقونو د ترويج او ساتنې په برخه کې د دوامدارو هڅو اړتيا جوتوي. زه افغان چارواکي دې ته هڅوم څو د يوې موثره او خپلواکې ادارې په حيث د هغه د حياتي نقش په ترسره کولو کې د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کميسيون د ملاتړ په موخه ټول اړين تدبيرونه اتخاذ کړي.

۶۶. زه په افغانستان کې د ټاکنيز مديريت د ادارو د هڅو په واسطه چې د ننګونو څخه په ډکوحالتونو کې د ټاکنو لپاره چې د ۲۰۱۸ کال د اکتوبر په ۲۰ به ترسره شي، چمتووالي نيسي، هڅول شوی يم. په لومړي ځل د رای ورکونکو د نوملړ چمتووالي چې هر رای ورکونکی د رای ورکونې له مرکز سره نښلوي د ټاکنو د بشپړوالي او پياوړي کولو په برخه کې د پام وړ يو ريښتنی ګام دي. په عين وخت کې زه د ټاکنيزو شکايتونو د کميسيون له خوا د انتخاباتو له پروسې څخه د يو شمير نوماندانو د ايستلو پر سر په مرکز او ځينو ولايتونو کې د اعتراض کونکو له خوا د ټاکنو د خپلواک کميسيون د دفترينو د تړلو په اړه انديښمن يم. دغه ډول کړنې د ټاکنو د خپلواک کميسيون مشروع فعاليتونه د ځنډ سره مخ کوي او هيڅ ډول ديموکراتيک هدف پر مخ نه وړي. زه په اعتراض کونکو غړ کوم څو د ټاکنو د خپلواک کميسيون د کار په وړاندې هر ډول خنډ په سملاسي توګه ودروي.

۶۷. په داسې حال کې چې په وخت او اتباري تخنيکي چمتووالي اړين دي، هغوي په خپله نه شي کولای سياسي انديښنو ته د حل لار ومومي. د برياليو ټاکنو د ترسره کولو لپاره لومړنی مسؤليت د هيواد په کچه د سياسي طيف څخه نيولې بيا تر سياسي مشرانو پورې دی. په دې کې د ټاکنو په پروسه کې په رغنده او سوله ييزه توګه د ښکيلتيا مسوليت، د درغلي څخه د مخنيوي لپاره او د هغه څخه مخنيوی، د بې نظمي د مواردو د اعلانولو څخه ډډه- يا په ساده ډول - د جعلی ټاکنو د يوه ثبوت په حيث نامطلوبې پایلې، شاملې دي. ځکه نو، زه د ټاکنو د تحريم د ګواښ په اړه په کلکه انديښمن يم.

۶۸. کله چې سياسي فعالين د ټاکنيز بهير څخه د وتلو پريکړه کوي نو يو ارزښتناکه شی ضايع کيږي. د احتجاج يا د رای ورکولو د حق څخه د تيريدو د نورو محدودو توضيحاتو په ګټه، دا د اتباعو لپاره محدود انتخاباتونه را منځ ته کوي څو په ټاکنو کې ګډون وکړي او د دوي غږ واوريدل شي. ځکه نو زه د ټولو سياسي مشرانو څخه غوښتنه کوم څو په سياسي پروسه کې ښکيل پاته شي او انديښنې او هر ډول ترلاسه شوي شکايتونو د ټاکنو د ملي چارواکو سره تعقيب کړي. زه ملي چارواکي دې ته هڅوم څو د ممکنه بې نظميو د مخنيوي او کشفولو په هکله خپلو کړنو ته دوام ورکړي او د بل القوه غير قانوني کړنو شواهد تر غور لاندې ونيسي چې کله دوي ته وړاندې کيږي. د دغه خپلواک بهير د ترسره کولو په برخه کې د افغان مشرتابه او مالکيت په پيژندلو سره، ملګري ملتونه به د تخنيکي پوهې او نور ملاتړ له لارې د افغانستان د ټاکنيزو چارواکو تر څنګ دريدو ته دوام ورکړي او د هغوي ملاتړ به وکړي.

۶۹. افغانستان سړ کال کولای شي کافي اندازه عايدات راغونډ کړي څو د خپلې عملياتي بودجې ۵۰ سلنه پوره کړي. په داسې حال کې چې دغه رجحان د لا نورې پراختيا د تمويل او د توليد د ودې د امکان لپاره پوتانسيل ته اشاره کوي، شديدې اضطرابي اړتياووي زياتيږي، په خاص ډول د داخلي بې ځايه کيدو د کچو په نظر کې نيولو سره، او دا حقيقت چې هيواد په تيرو ۱۰ کلونو کې د تر ټولو ناوړه وچکالي سره مخ دی. لکه څنګه چې د ګډې همغږۍ او نظارت د بورډ په ناسته کې چې د جولای په ۱۸ په کابل کې دايره شوه، بحث وشو، په عين حال کې د بشري او پرمختيايي مسلو پيچلتيا د کومو سره چې افغانستان مخ دی، د ژينو د وزيرانو د کچې په کنفرانس کې پلان شوي خبرې اترې په خاص ډول په وخت او مهمې ښيي.

۷۰. د افغانستان په اړه د وزیرانو د کچې د ژنیو کنفرانس به د نړیوالې ټولنې لپاره یو ښه فرصت برابر کړي خو د افغانستان په وړاندې خپلې سیاسي ژمنې له سره تازه کړي او د افغانستان دولت باید د خپلو مهمو ژمنو په اړه پرمختګ وښيي. دا کنفرانس د افغانستان په اړه د ۲۰۱۶ کال د بروکسل د کنفرانس ، او د تمول په اړه د راتلونکي کنفرانس تر منځ په نیمه لار، چې تمه کیږي په ۲۰۲۰ کال کې به دایر شي، په یوه مهم وخت کې ترسره کیږي. لکه څنګه چې چمتووالي سرعت مومي، زه د افغانستان د دولت څخه غواړم خو د ژنیو د کنفرانس څخه وړاندې د مهمو ژمنو د وړاندې کولو لپاره خپلې متحد شوي هڅې رهبري کړي.

۷۱. زه په افغانستان کې د ملګرو ملتونو له ټولو کارکونکو او زما له ځانګړي استازي تدامیچي یاماموتو څخه په سختو شرایطو کې د افغانستان د خلکو د ملاتړ لپاره او زموږ د ژمنو د ترسره کولو په برخه کې د هغوي د دوامداره وقف لپاره مننه کوم.